

kind & samenleving

Maart 2018 | editie 1

KIND & SAMENLEVING

magazine

INHOUDSTAFEL

- 3 Edito
Bundelen om te buitelen
- 4 Straatloper
Pleidooi voor rommelige ruimtes
- 7 'De mijne is een baksteen'
Kinderen over hun gsm
- 9 Killerclowns
Column
- 10 Stichting Sponk
De wereld tussen de lessen door
- 12 De nieuwe schoolstraten van Hoogstraten
- 14 Nieuws uit eigen huis
- 17 Cartoon

 [@kindsamenleving](https://twitter.com/kindsamenleving)
www.k-s.be

 [kindsamenleving](https://www.facebook.com/kindsamenleving)

Foto: Diego Franssens

BUNDELEN OM TE BUITELLEN

U heeft het misschien al gemerkt: we zitten in het nieuw. Voortaan bundelt **Kind & Samenleving Magazine** de reportages die vroeger verspreid zaten over twee e-zines, Kind & Ruimte en QuaJong. Het was de logische stap toen we werkten aan het meerjarenplan (2018 tot 2021), waarin we de toekomstplannen voor onze organisatie uittekenden. Telkens weer merkten we hoe nauw in onze nieuwe thema's ruimtelijke inzichten en belevingsonderzoek verweven zijn. Projecten rond bespeelbare buurten, bijvoorbeeld, maar ook de vraag naar genderverschillen bij het spelen, een onderzoek naar sociale woonwijken of naar de uitdagingen van kleinere steden: ze vragen om een gebundelde aanpak. Het maakt meteen ook helder waar Kind & Samenleving voor wil staan: gedegen onderzoek dat echt het verschil maakt. Als we kinderen en jongeren vragen hoe zij hun wereld ervaren, dan willen we daar ook concrete inzichten en voorstellen aan koppelen.

In dit e-zine vindt u die crossover al volop terug. Neem nu onze **Straatloper**, waarin we pleiten voor meer 'rommel', of toch minstens voor meer losse elementen in de publieke ruimte. Als je dergelijke ingrepen toelaat, verander je meteen ook de manier waarop kinderen betekenis kunnen geven aan hun omgeving. Door observaties op de speelplaats (**De wereld tussen de lessen door**) leg je niet alleen een unieke kindercultuur bloot, maar wordt ook duidelijk waarom net die ruimte alle aandacht verdient. Wanneer kinderen in '**De mijne is een baksteen**' praten over hun gsm, dan vertellen ze ook spontaan over spelletjes op al die andere schermen in hun leven. Maar tegelijk blijkt dat de gsm voor hen vooral een nuttig ding is: ze nemen hem bijvoorbeeld mee als ze alleen op pad gaan, waardoor hun ouders hen meer autonomie durven geven.

Voortaan brengt dit magazine dus driemaal per jaar nieuws over ruimte én beleving. We zijn ervan overtuigd dat we met die verzamelde expertise de positie van kinderen en jongeren meer dan ooit kunnen versterken, en dat we hen dus ook meer ruimte kunnen geven om te spelen. De krachten bundelen om beter te kunnen buitelen: we vinden dat wel een fijne missie om de lente in te gaan.

Veel leesplezier!

Team Kind & Samenleving

DE KANS OM IETS TE VINDEN

Losse materialen worden om allerlei redenen uit de publieke ruimte geweerd. Het lijkt alsof de publieke ruimte alleen maar een cleane, lege container kan zijn. Nochtans bieden gevonden voorwerpen net veel speel- en belevingskansen.

Door Wouter Vanderstede

Vaak wordt de publieke ruimte ontworpen als een volledig 'vaste' constructie. Uit vrees voor vandalisme moet alles zo stevig mogelijk verankerd zijn. Veel burgers vinden zelfs dat losse dingen zo snel mogelijk moeten worden verwijderd, omdat ze niet netjes zijn: blaadjes, stokken, steentjes, achtergelaten voorwerpen. Zelfs op semipublieke plekken waar er regelmatig toezicht is – de schoolspeelplaats, de speelpleinwerking, de opvang – klinken die eisen door. Nogal wat ouders vinden het niet fijn om voortdurend zand en steentjes in de schoenen en zakken van hun kroost te vinden.

Nieuwe werelden

Jonge kinderen voelen die nood aan een lege ruimte niet. Integendeel, gevonden voorwerpen vinden ze net interessant: ze nemen die vast, onderzoeken ze en vaak worden het levende objecten of decorstukken in hun spel. Als wat oudere kinderen zich vervelen op een saaie plek, dan maken ze een duikboot door gevonden steentjes in een gevonden plastic fles te steken, die ze vervolgens in een regenwaterbassin te water laten. Met losse materialen creëren kinderen compleet nieuwe werelden. De mogelijkheden zijn eindeloos: je kan stapelen en bouwen, droppen en gooien, laten drijven en keilen, sabelen en heien, maskers en huden maken, personages en voertuigen verzinnen... Losse materialen vormen een bron van creativiteit en laten kinderen toe de omgeving naar hun hand te zetten.

Samen creatief met bouwstenen (Antwerpen, Tuin van Eden / Neerlandpark)

Huiskamer met gezelschapsspelletjes op de stoep (Rotterdam)

Losse bank wordt spannende brug (Mechelen, Tuin van Oh!)

Tegenbeweging

Ondertussen is er, vaak vanuit artistieke hoek, een tegenbeweging ontstaan tegen *top-down* ontwerpen en tegen lege publieke ruimtes. In speel-, leef- of tuinstraten ontstaat een meer 'huiselijke' ruimte door toevoeging van losse elementen. Ook geefpleinen, mobiele bibliotheken en interactieve installaties *poppen* op. Kinderen zijn er vaak zeer nieuwsgierige en enthousiaste gebruikers.

Daarnaast worden er ook vanuit ecologische hoek vraagtekens geplaatst bij de netheidsdrang van burgers en besturen. In groene ruimtes is het veel beter om bladeren, stokken en stammen ter plaatse te laten. Zo kan de materiaalkringloop zich sluiten.

Wie is verantwoordelijk?

Dat losse materialen in die contexten wél gedoogd worden, komt doordat er een kader is voor het beheer. Er zijn mensen die de verantwoordelijkheid nemen om de losse materialen na gebruik wat op te ruimen. Er zijn berguimtes of verzamelpunten om – op z'n minst een schijn van – orde te behouden. Dat is belangrijk, omdat andere bewoners dan het gevoel krijgen dat er voor de publieke ruimte wordt gezorgd. Deze actievelingen houden ook een oogje in het zeil, zodat er geen dingen stuk worden gemaakt.

Dit is een heel delicaat punt. Opvolging en toezicht zijn belangrijk, maar vrijwilligers kunnen niet voor alles in de publieke ruimte verantwoordelijk worden gesteld. Niet alles is te beheersen. Als er bovendien te veel stukgemaakt wordt, dan kan het enthousiasme snel verdwijnen, zelfs bij de meest geëngageerde bewoner.

De kunst is dus een kader op te zetten om losse materialen te beheren en met meerdere actoren na te gaan wat haalbaar is en wat niet. De belangrijkste uitdaging is om zowel burgers als ambtenaren te vinden die de uitdaging willen aangaan, vanuit een gemeenschappelijk streefdoel: de publieke ruimte beter en menselijker maken. De taken, rollen en verantwoordelijkheden worden het best goed verdeeld. Geëngageerde burgers mogen niet aan hun lot worden overgelaten, maar de gemeente kan ook niet voor alles instaan. Een goed basisontwerp kan zeker helpen. En misschien is daarvoor inspiratie te vinden in de kleuterklas.

Parc de Luxembourg (Parijs)

Inspiratie uit de kleuterklas

In een kleuterklas is men het gewoon om met chaos om te gaan. Speelgoed en losse materialen vliegen er soms letterlijk in het rond. Toch slaagt de betere kleuterleid(st)er erin om dit werkbaar te houden. Niet dat een ontwerper kleuterjuf moet worden, maar dit zijn vier principes van een klas die ook in de publieke ruimte toegepast kunnen worden:

- Alleen stevig materiaal, want al het andere is zo opgebruikt of stuk.
- Anticiperen op zware risico's: scherpe objecten worden afgerond, er zijn het liefst geen zware objecten die vingers en voetjes kunnen verpletteren.
- 'Hoekenwerk': het gebruik van los materiaal wordt ruimtelijk begrensd, het bouw materiaal blijft in de 'bouwhoek', de boeken horen in het 'leeskasteel'...
- Opberguimte: elk ding heeft z'n logische plek, desnoods met labeltjes gemarkeerd, het liefst afleesbaar aan de vorm of met pictogrammen.

Opruimplaats voor vlottenbouw (Tiengemeten, Zeeland)

Opruimplaats voor stokken (ook wel: takkenwal genoemd)

Zichtbare zones

Voor een ontwerp is het vooral belangrijk dat men duidelijke 'hoeken' creëert: zones die zichtbaar afgebakend worden en ook aanvoelen als plekken waarbinnen het materiaal moet blijven. Denk aan een bosje om kampen te bouwen, een 'bouweiland', een zandbak-zone met een brede boordsteen... Er zijn ook duidelijk herkenbare bergruimtes om het losse materiaal na gebruik op te ruimen. Aanwijzingsbordjes (liefst met pictogrammen) kunnen zeker helpen.

Een goed doordacht ontwerp kan het verschil maken voor het latere beheer en onderhoud, al zal er – net zoals in de klas – af en toe stevig opgeruimd moeten worden. Het is daarom goed om bij het ontwerp ook groepen te betrekken: een school, jeugdbeweging of buurtcomité... Zo hoor je al in de ontwerpfase of die groepen zich bereid zijn een engagement op te nemen en hoe ver je zal kunnen gaan met de inbreng van losse materialen.

En waarom niet gewoon eens proberen?

De ene plek of buurt is natuurlijk de andere niet. Niet overall is alles mogelijk. Maar het loont zeker de moeite om het gewoon eens uit te testen. Voorzie wel regelmatige evaluatiemomenten waarop iedereen met elkaar in gesprek kan gaan: zowel (jonge) gebruikers, ontwerpers als de mensen die dagelijks instaan voor het onderhoud, en zowel burgers, ambtenaren als politici. Veiligheid, onderhoudsefficiëntie én speelwaarde moeten daarbij aan bod komen.

Belangrijk is dat iedereen zich achter de meerwaarde van losse materialen kan scharen, ook het onderhoudspersoneel. Zo kan je ook beter inspelen op klachten, die hoogstwaarschijnlijk in het traject wel zullen opduiken.

Het Bastion (Dendermonde)

Geerdegem speelbos (Mechelen)

Meer info:

Meer lezen over Los materiaal en speelnatuur:
[Kris Van Ingelghem. "Los materiaal: Roerend goed?"](#).
Op: www.springzaad.be

Bezoek eens het eiland Tiengemeten in Zeeland: een zeer wilde-maar-ook-ordelijke speelnatuurplek, waar je zelfs vlotten kan bouwen.

KINDEREN OVER HUN GSM

Kinderen en gsm's: dat is natuurlijk grote liefde. Of zijn ze daar in de lagere school nog te jong voor? We trokken naar de derdegraadsklas van juf Kelly, in Villa Zonnebloem in Mechelen, en lieten de kinderen honderduit vertellen.

Door Johan Meire

Als het maar een scherm heeft

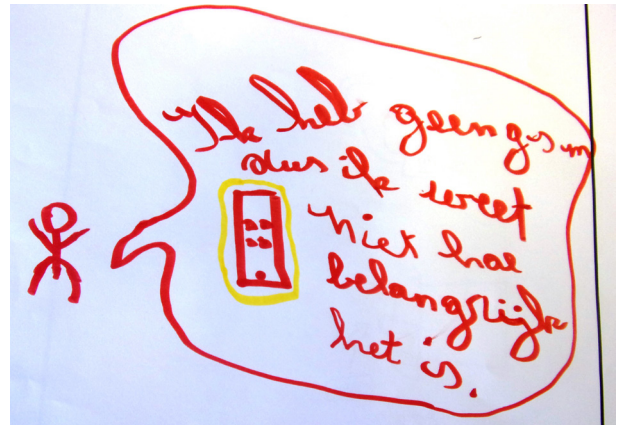
De sociale media én de bijbehorende toestellen mogen dan wel razendsnel evolueren, het gsm-bezit van kinderen blijft verbazingwekkend stabiel. In 2010 had in het vijfde leerjaar een kleine helft een eigen toestel, in 2016 was dat 51 procent. In het begin van het middelbaar hadden en hebben jongeren bijna allemaal een gsm. Wel zijn daar nu heel wat meer smartphones bij, ook bij de jonge kinderen (40 procent in 2016). In de klas van juf Kelly heeft zowat de helft van de kinderen een gsm, al blijkt die nog vaak van het model 'Nokia Baksteen'.

Wat wél veranderde, is dat digitale schermen zo toegankelijk zijn geworden: laptops en vooral tablets zijn voor veel kinderen dagelijkse gebruiksvoorwerpen. En die blijken zoveel belangrijker dan de eigen gsm die ze al dan niet hebben. Ook al ging het gesprek alleen over de gsm, toch begonnen kinderen spontaan over de tablet of andere schermen. 'Nee, ik heb geen gsm, wel een tablet.' Geen heroïsche verhalen over 'drie nachten mijn gsm verstopt onder mijn kussen', maar wel over de iPad, 'tot mijn mama het ontdekte.'

'DE MIJNE IS EEN BAKSTEEN'

Net daarom omschrijven kinderen de gsm maar in beperkte mate als 'iets leuks': je kan er, met wat geluk, spelletjes op spelen en filmpjes op bekijken. In de klasgroep was er maar één jongen die regelmatig spelletjes speelde op zijn gsm. Gamen en filmpjes bekijken is toch vooral iets wat kinderen doen op een computer, tablet of spelconsole.

'Voor als er iets gebeurt'

Een gsm blijkt vooral 'handig': zo kun je contact hebben met hun ouders. 'Als papa naar zijn werk is, en hij heeft pauze, dat is altijd op dezelfde uren. Dan wil ik wel even met hem praten: wat hij al heeft gedaan die dag.' Het duidelijkst is dat bij kinderen van gescheiden ouders: 'Ik heb een gsm want mijn ouders zijn gescheiden.' Zo kunnen ze toch iets vragen of vertellen aan de ouder waar ze (op dat moment) niet bij wonen.

Voor ouders biedt de gsm dan weer een geruststelling als de kinderen alleen thuis of alleen onderweg zijn. 'Soms gaat mijn mama weg naar buiten, en dan ben ik alleen thuis. Mijn mama belt mij altijd dan. Gewoon: 'Gaat alles goed?' Ook kinderen geven aan dat de gsm vooral handig is 'voor als er iets gebeurt', 'voor de veiligheid', 'voor de zekerheid'.

Met leeftijdsgenoten verloopt het dagelijkse contact-op-afstand vaker via chatapplicaties, al dan niet geïntegreerd in games. Dat gaat dan overwegend via tablet of pc, en pas in tweede instantie via de gsm. 'Ik zou wel graag een gsm hebben', zegt een meisje. 'Dan kan je vrienden bellen die je al een tijdje niet meer gezien hebt.' Ook grootouders die in het buitenland wonen, zijn op die manier makkelijk bereikbaar.

Die praktische redenen bepalen voor kinderen ook het geschikte moment om een gsm te hebben: '12 jaar' of 'het eerste middelbaar', want vanaf dan ben je vaak alleen onderweg. Veel haast is er voor de kinderen niet bij: 'Ik heb dat niet nodig... Misschien later', 'Ik heb toch al een tablet'.

Een gsm als hebbeding is voor de bevraagde kinderen niet aan de orde. Zij noemden ook nauwelijks merken. 'Mijn burens, die hebben wel altijd de nieuwste gsm's, om de zoveel maanden hebben die een nieuwe. Dat is maar raar, die lopen daarmee te pronken.'

Een gsm moet vooral handig zijn – zelfs letterlijk: hoe kleiner hoe beter, want dan kan je hem beter vasthouden, en wegstoppen. Een opvouwbare gsm, dát zou een mooie uitvinding zijn.

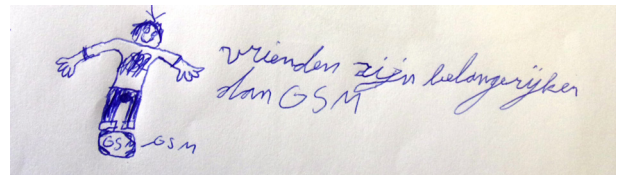

Per ongeluk op 'oké' drukken

'Verslaafd zijn' of 'digibesitas' associëren kinderen vooral met andere schermen dan de gsm. 'Sommige spelletjes zijn gemaakt om verslaafd te worden.' Maar zoals zij de gsm gebruiken, is dat probleem nog niet aan de orde: 'Ik heb dat niet voor, want ik heb een baksteen waar je alleen mee kan bellen en waar maar één stom spelletje op staat.'

De nadelen van de gsm zijn dezelfde als die van (andere) online-schermen. Kinderen sommen die moeiteloos op: straling, niet kunnen slapen door het schermlicht, gehackt worden. Ze vertellen ook over andere risico's: dat anderen hun locatie kunnen zien en hen volgen, dat een toestel tilt slaat, dat ze per ongeluk een aankoop doen ('dan druk je zomaar op oké of zo'), en dat ze ongewenste verzoeken krijgen, ongewenste beelden zien, haatreacties krijgen...

Daarom gelden er veel regels voor hun schermtijd en houden de ouders toezicht. Ook hier praten kinderen eigenlijk vooral over tablet en computer. De nare dingen zijn wel vaak concrete verhalen, maar behalve een enkele keer – 'Ik zocht iets over dieren en dan kwam ik uit op een naakte vrouw' – gaat het over ervaringen van andere kinderen die ze kennen: een gehackt account, een ongewenste vraag naar een foto.

Slappende toestellen

We vroegen aan kinderen om te tekenen hoe belangrijk een gsm voor hen is: hoe groter, hoe belangrijker. Meestal kwam de gsm daar onopvallend uit: soms heel neutraal, soms ronduit miniem en door een loop getekend, soms in de vuilnisbak, of duidelijk ondergeschikt aan ouders, vrienden en hobby's. 'Ik doe daar niets mee, ik bel daar ook niet mee. Dus ik weet eigenlijk niet waarom ik die heb, ik kan die evengoed wegdoen of verkopen. Ik heb die eigenlijk zelf gevraagd, want ik dacht dat dat wel tof zou zijn, maar ik dacht dus blijkbaar verkeerd. Een gsm is wel handig, maar als je daar niets mee doet, dan heb je veel geld uitgegeven aan niets.'

Sommige kinderen gebruiken hun gsm echt bijna nooit, in die mate dat de ouders bijna moeten vragen of ze eens een berichtje willen sturen. 'Mijn mama zegt dan: 'Neem je gsm maar mee, voor als er iets gebeurt.' Maar zelf denk ik daar niet aan, ik laat die altijd liggen.' Dat er weinig toestellen zo privé zijn als de gsm, is voor kinderen niet altijd aan de orde: voor sommigen was 'hun' gsm ook die van broer of zus. Kinderen kunnen zich dan ook prima voorstellen om zonder gsm te leven. Zonder tablet leven – dát is weer een heel ander verhaal.

De cijfers komen uit:

- De doctoraatsdissertatie van Mariek Vanden Abeele, [Me, Myself and my Mobile](#) (doctoraatsdissertatie, KULeuven, 2012; de cijfers zijn van 2010).
- Het onderzoek [Apestaartjaren 6](#) (2016).
- Het jongste Apestaartjaren-onderzoek wordt op 17 mei 2018 voorgesteld.

COLUMN

Killerclowns op de trein

Door Peter Dekeyser

Omdat 'mijn' trein voor mijn neus is weggereden, moet ik er eentje later nemen, een boemeltrein helaas. Het ding lijkt zich met tegenzin voort te slepen, en houdt halt aan lege perrons waar niemand uitstapt. Op plekken waarvan ik vermoed dat er zelfs niemand woont. Ik poog mijn tijdverlies wat te verbloemen en troost me met de gedachte dat de wagon - op een oudere dame na - leeg is en dat zo iets toch een heel rustig gevoel geeft. Ik nestel me een beetje.

Even later komen we aan de vijfde halte (daarna nog elf te gaan). Over het perron warrelt een bonte bende kinderen. Ik schat dat het er meer dan zestig zijn, klaar voor een grote daguitstap. Onwillekeurig komt bij mij de gedachte op: 'Oh nee! Had ik maar een andere wagon gekozen...'. Aangezien ik een job heb die zich situeert in het middelpunt van de pedagogie en van de kinderrechten, mag ik dat soort bedenkingen natuurlijk niet hebben, en ik herpak me.

Als de treindeur opengaat, hoor ik een zeventienjarige begeleidster die hoorbaar een strenge, doch rechtvaardige, en enigszins nasaal klinkende juf probeert te imiteren: 'Kom! Allemaal instappen!' De kinderen dringen de wagon binnen, opgewonden een geschikt plekje zoekend. Daartussen enkele begeleidsters met een geel T-shirt dat zegt: 'speelplein'. Werkelijk alle plaatsen van de hele wagon worden kwetterend ingenomen, de dame en ik zijn omsingeld. De begeleidsters nemen hun taak ernstig en spreken zinnen uit die typisch zijn voor iemand die een bende kinderen poogt in te tomen. 'Jij daar, hou het eens wat kalm!' en 'Justin! Als je je niet rustig gedraagt zal ik je verzetten!' Justin besteedt daar niet echt aandacht aan ...

Drie jongens zitten bijeen, precies in mijn gezichtsveld. Ze ratelen door elkaar heen, en zonder dat ze ook écht naar elkaar luisteren, ontstaan er allerlei flarden van geweldverhalen, vol killerclowns en andere bloeddorstige details. Ze doen het met een stelligheid die duidelijk maakt dat het beslist allemaal echt is gebeurd. Op dreef geraakt door hun eigen geluidsnaboetsingen (bazooka's, botsingen, vuistgevechten...) beginnen twee van hen te speelvechten. De derde, een jongen met alleraardigste flapoortjes, probeert tevergeefs hun aandacht te trekken met 'zijn' verhaal. Over hoe hij onlangs thuis tv aan het kijken was en hoe een killerclown plots aan het raam kwam gluren. 'Het raam is zo dik', zegt hij en geeft met beide handen een maat aan van ongeveer 25 centimeter. Ondertussen wordt het duel in alle hevigheid verder gezet. Het flapoortje doet nog een nietige poging om aan zijn verhaal een spectaculair detail toe te voegen, maar beseft dat hij geen gehoor vindt. Hij gaat nu wat voor zich uit staren. Plots - op het ogenblik dat zijn vrienden even van hun gevecht bekomen - vermoedt hij een nieuwe kans.

'Weet je dat van Jana?'

De vechters tonen niet de minste belangstelling.

'Die was op reis met haar mama en papa. En in een auto. En ze was bijna dood. Daar was dan een ontploffing. Ja! En daar zijn ook killerclowns.'

Geen reactie.

'Jongens,' probeert hij opnieuw, 'jongens... Weten jullie dat al van Jana?'

Even lijken de jongens een vage interesse te tonen voor Jana, en herhaalt het flapoortje zijn zinnetje van de auto, de ontploffing, en de killerclowns... Met een aandoenlijke gelatenheid valt hij opnieuw stil. Maar dan, als uit het niets, zie ik opnieuw vastberadenheid in zijn ogen. 'Jongens!' En omdat niemand reageert herhaalt hij, rustig en onverstoord, wel twee haltes lang, 'jongens...!'

'Jongens, er is iets gebeurd.'

'Jongens, ik heb een probleempje.'

'Jongens, we worden achtervolgd door een zwembadmeisje!'

'Jongens, het zwembadmeisje is er nog steeds. We moeten haar uitschakelen. We moeten onze wapens nemen...'

'Jongens, met onze camera kunnen we het zwembadmeisje bespioneren!'

Opnieuw een halte.

Een sprietig meisje dat vlakbij zit en al een tijdje de spectaculaire jongensverhalen met een glimlach zit te aanhoren, wijst naar het perron. 'Kijk,' zegt ze, 'daar! Daar hangt een camera, aan de muur!'

Van zoveel fantasieloosheid lijkt het flapoortje echter niet gediend, en hij schenkt haar niet de minste aandacht.

DE WERELD TUSSEN DE LESSEN DOOR

'T IS SPEELTIJD!

De speeltijd, dat is een kwartier stoom aflaten tussen de lessen door, maar het is ook een moment waarop kindercultuur nog springlevend is: nergens vind je nog zoveel klapspelletjes, aftelrijmpjes en allerhande (zelfbedachte) spelletjes.

Door Johan Meire

Meer dan een kwartiertje resttijd

Voor kinderen is de speeltijd van alles. Hij dient bijvoorbeeld 'om even uit te waaien en je gedachten op nul te zetten. Even uitrusten van al het werk in de klas.' 'Als je geen speeltijd hebt, dan ga je hoofdpijn krijgen. Dan word je zot!' Kinderen kunnen, eindelijk, hun energie kwijt: de speeltijd dient om te bewegen en je uit te leven. En dus ook om te roepen en lawaai te maken. 'Omdat je frisse lucht nodig hebt. Je bent met een toets bezig geweest, en dan moet je buiten gaan en moet je roepen en zo.' 'Soms móét je dat, als je te lang in de klas gezeten hebt. Aaaaah!'

Spelletjescultuur

Bovenal is de speeltijd natuurlijk de tijd om te spelen. Dat is niet onbeperkt: de school legt regels op ('we mogen niet in de struiken') en er is toezicht. 'Soms spelen de juffen mee met ons. Zo weten wij ook dat de meesters en juffen soms speels zijn, in plaats van alleen maar met de handen in de zakken te kijken naar problemen.' Maar ontegensprekelijk zijn het vooral de kinderen zelf die bepalen hoe het er in de speeltijd aan toe gaat.

Omdat de speelplaats een microkosmos is, heeft elke school haar eigen tradities: nergens is kindercultuur zo levend als op de speelplaats. Waar anders zie je kinderen zo vaak tikkertje spelen, verstopperkje, blad-steen-schaar, tik-tak-boem, politie en dief, zakdoekje leggen? Waar zijn ze nog zo vaak bezig met klapspelletjes, aftelrijmpjes en allerlei rituelen om ploegen te kiezen? Ter illustratie even het repertoire van de oudste klassen van één school. Daar zijn traditionele spelletjes bij zoals kiekeboe, en heel wat varianten op tikkertje die van klas tot klas worden doorgegeven en eigen namen krijgen zoals 'zombie' of 'adoptie' (wie getikt is, wordt ook een tikker) en het heel populaire 'jongens-meisjes': de

Kinderen die niet graag naar de lessen gaan, willen vaak toch nog graag naar school voor de vrienden. 'Hier is niets leuk op school. Wel de vriendinnen.' En daarbij is de speeltijd onontbeerlijk. 'Zonder pauze kan je niet praten met vrienden. Dan heb je tijd om leuke dingen te doen met je vrienden.' Leuk dingen doen, dat is spelen, of gewoon met elkaar praten, over de les of over iets anders. In de speeltijd leren kinderen ook omgaan met elkaar. 'We leren ruzie oplossen en zo.' Geruzie durft de kostbare speeltijd al eens op te eten. 'Soms verdoen wij onze tijd door een stom ruzietje... In plaats van te spelen blijven die dan maar praten over die ruzie.'

jongens geven de meisjes de tijd om weg te lopen; als een jongen een meisje tikt, moet zij blijven staan, tot ze door een ander meisje wordt getikt en bevrijd; na afloop worden de rollen omgedraaid. Naast voetbal is 'dodgeball' (trefbal) een favoriet balspel op de school. Er is ook wat materiaal: een krijtbord, en een pingpongtafel die vooral gebruikt wordt om in een razend tempo plastic bekertjes te stapelen en door te geven: de cup battle en de coöperatieve cup song. Andere populaire spelletjes zijn 'duivel-engel' (de engel gaat aan een paal hangen, de duivel moet hem er proberen af te halen) en 'juffrouw zegt' (de 'juf' geeft opdrachten die de andere kinderen moeten uitvoeren). Zo kunnen we nog even doorgaan: veel spel op de speelplaats wisselt erg snel, en als je elke dag op dezelfde plek en met dezelfde kinderen speelt, móét je wel een groot repertoire opbouwen. De oudere kinderen 'spelen niet meer zoveel', zeggen ze. Babbelen wordt vaak hun belangrijkste activiteit. Maar ze dansen of zingen ook terwijl ze het tv-format

naspelen dat op dat moment op de buis is: The Voice, Belgium's got talent, So You Think You Can Dance. Ze geven punten en 'soms verzinnen we onze eigen dansjes.' Sommige scholen zorgen ook voor los materiaal om bijvoorbeeld kampen te bouwen; zeker bij jongere kinderen is dat erg populair. Ook fantasiespel vaart wel bij los materiaal en bij plekjes die eigenlijk voor iets anders dienen, maar die de kinderen zich kunnen toe-eigenen.

Samen en apart

Eigen aan de speeltijd is dat er veel potentiële speelkameraden voorhanden zijn. Kinderen ontmoeten elkaar tijdens hun spel, maar blijven vooral spelen met kinderen uit hun eigen klas en die van een eventuele parallelklas. De oudste klassen reserveren dan vaak een plekje voor zichzelf op de speelplaats. 'Als wij hier zitten, is het alleen met die van het zesde, en dan wordt er veel gelachen en gepraat. Soms is het niet zo gezellig, want soms komen hier kinderen van het eerste en het tweede.' Of ook andere kinderen daar mogen komen? 'Euh, euh, soms. Maar wij zijn heel vaak daar. Bijna elke dag, dus het is wel een beetje moeilijk dat die naar daar komen.' En ook dat leren kinderen van elkaar: 'Twee jaar geleden waren er kinderen [van het zesde] die zo echt zeiden: ga weg, wij zijn hier! Daarom zijn wij nu ook zo. Dat gaat vanzelf.'

Ook de opdeling tussen jongens en meisjes is op speelplaatsen veel sterker dan wanneer kinderen op straat of op een speelpleintje spelen. Soms toont zich dat in uitdagend spel tussen beide groepen: 'Jongens zijn slap, ze vallen van de trap!' wordt beantwoord met 'Meisjes stinken, jongens blinken!' Heel vaak spelen jongens en meisjes op de speelplaats apart. Jongens spelen meer in grotere groepen en hebben het spel als focus: allemaal voetballen bijvoorbeeld. Meisjes spelen veeleer in kleinere groepjes en onderbreken hun spel vaker om te praten. Soms klagen meisjes dat jongens alleen maar willen voetballen, waardoor ze minder kansen hebben om spelletjes met een grote groep te spelen. 'Op de middag mogen de jongens van het zesde voetballen. En dat is niet leuk voor ons, want dan spelen we jongens-meisjes en zitten we net midden in een spel. Maar die jongens denken alleen maar aan voetbal, voetbal...'

Krappe speelruimte

Speelplaatsen bestaan traditioneel uit een grote betegelde vlakke. Daar komt nu gelukkig fors verandering in. Maar balspel en rondrennen vragen nu eenmaal om veel ruimte, en die komt op de in kleine speelplaatsen weleens in het gedrang. Kinderen gaan doorgaans pragmatisch om met het plaatsgebrek voor actief spel. Hoe informeler het (voetbal)spel, hoe minder het stoort dat ander spel er letterlijk doorheen loopt. Soms blijken er zelfs twee wedstrijdjes dwars door elkaar heen te gebeuren.

De zone voor balspel, vaak ergens in het midden van de speelplaats, is de favoriete plek voor wie voetbalt, terwijl andere kinderen zich dan soms naar de randen van de speelplaats verbannen voelen. 'Je wil dan een beetje ontsnappen aan de drukte, met die bal en zo.' 'De kinderen lopen je omver als je gewoon staat te praten, of je krijgt een bal tegen je hoofd. Als je een rustiger plekje hebt, is dat niet zo.' De nood aan zitplekjes om te babbelen is bij oudere kinderen vaak groot. Soms is het dan wat behelpen: kinderen lopen dan maar wat rond terwijl ze praten, of ze gaan op muurtjes en voetbalgoaltjes zitten, wat eigenlijk niet ideaal is. Dan zoeken ze ook verboden plekken op. 'Achter de fietsenstalling, maar daar mogen wij eigenlijk niet.' Die plekken uit het zicht en het gewoel hebben vaak een dubbele status. Er wordt al eens gevochten of gepest. 'Dan gaan die achter de struiken, waar de juffrouwen niet komen. Dan gaan die daar beginnen pesten en zo.' Maar ze dienen ook voor andere dingen. 'Wij spelen daar altijd waarheid-durven-doen.' 'Ze kussen daar zot veel!'

Een plek om te zoenen en uit te dagen dus. En om op adem te komen, stoom af te laten, bij te praten, vrienden te maken en vooral telkens nieuwe spelletjes te bedenken: op de speelplaats gebeurt voor kinderen vooral veel tegelijk, vaak op een beperkte ruimte, die niet altijd is voorzien op wat jongere en oudere kinderen allemaal willen doen. Maar doordat de speeltijd meestal weinig opgelegde organisatie kent, biedt ze kinderen wél een stukje eigen tijd en ruimte in de schooldag. Ook dat is voor hen van onschatbare waarde. 'Dan mag je naar buiten en dan is dat vrijheid.'

KINDEREN WILLEN MEER KLEUR, AUTONOMIE EN VEILIGHEID

Samen met de stad Hoogstraten zoekt Kind & Samenleving uit hoe kinderen hun traject naar school ervaren, en hoe het beter kan. Mogen ze vandaag al alleen op weg? Vinden ze dat belangrijk? En komen ze ook obstakels tegen? Het wordt de start van een spannende ontwerp- en testperiode rondom de schoolpoort.

Door Sabine Miedema

Plantrekkers en racebeesten

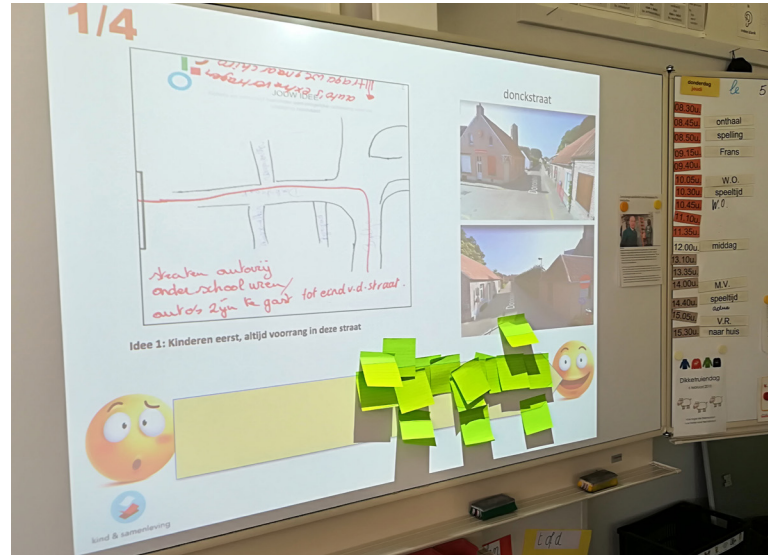
Hoogstraten School-straten maakt werk van (be)leefbare schoolomgevingen en stelt daarbij kinderen resoluut voorop. Het is een participatief traject dat verschillende groepen betreft bij de directe omgeving van acht basisscholen in Hoogstraten. Zo denken ouders, buurtbewoners en leerkrachten, maar ook kinderen mee over de ontwikkeling van betere schoolstraten.

Bij het terreinbezoek valt het ons meteen op: hier is nog werk aan de winkel. Aan de meeste schoolstraten kun je niet zien dat er dagelijks honderden kinderen te voet, met de fiets of met de auto naar school gaan. Pas als je echt voor een school staat, weet je dat hier veel kinderen voorbijkomen. Dat leidt tot chaotische en soms gevaarlijke situaties: auto's die plotseling stoppen om een kind af te zetten, schoolbussen die de doorgang verhinderen en daar tussenin stoere jongens en meisjes op gekleurde fietsjes. De aanleg van de straat is niet aangepast aan de noden van de kinderen, leerkrachten en ouders. Judith Schrijver van de dienst duurzame ontwikkeling en plattenland bevestigt dat. 'We starten dit jaar met vier scholen waar de problemen wat acuter zijn. Er zijn ook andere plekken in de stad die vragen om verandering, maar de schoolstraten zijn een goed beginpunt.'

Wat denken de kinderen er zelf van?

Tijdens inspraaksessies in drie klassen van het vijfde leerjaar kwam het thema van de verkeerveiligheid vaak terug. Kinderen voelen snel aan wanneer een situatie onveilig is, maar hierdoor laten ze zich niet tegenhouden. Een groot deel van hen komt met de fiets naar school en vindt dat ook best normaal. Vanaf het derde leerjaar mogen al flink wat kinderen in Hoogstraten alleen op weg. Dat hebben ze wel eerst geleerd, door met hun ouders, grote broer of zus naar school te fietsen of te stappen, of door eerst op bepaalde dagen alleen te gaan: 'Vorig jaar ben ik gestart met alleen naar school te gaan, maar het jaar daarvoor mocht dat al op woensdag.' Vaak moeten de kinderen ook wel een beetje zeuren bij hun ouders om alleen te mogen. De kinderen begrijpen

NIEUWE SCHOOLSTRATEN VOOR HOOGSTRATEN

wel waarom hun ouders voorzichtig zijn, maar ze vinden zelf dat ze oud genoeg zijn. Ze ergeren zich het meest aan de auto's, want die zijn gevaarlijk. Kinderen passen soms hun route aan, door bijvoorbeeld een kleine omweg te maken om niet te hoeven oversteken bij een gevaarlijk kruispunt. Daarnaast vinden ze dat het ook best wel saai is om met de auto naar school gebracht te worden. 'Soms ga ik met de auto, als papa met de auto naar het werk moet. Maar met de fiets is veel leuker en veel sportiever.'

Fietsen naar school is meestal ook nog eens veel sneller, vinden de kinderen. Zo hoeft je niet in de file te wachten. Als ze iets mogen veranderen aan de schoolstraat, dan kiezen ze vaak voor meer ruimte voor de fietser. Een afgescheiden fietspad is ideaal. Voetgangers moeten genoeg oversteekpunten krijgen en een goed voetpad. Ook de aanblik van de schoolomgeving mag frisser: de kinderen houden vooral van felle kleuren in de straat en mooie tekeningen op de grond.

'WE WERKEN MET DRIE DIENSTEN SAMEN. IEDEREEN HEEFT ZIJN EIGEN INSTEEL, MAAR WE HEBBEN EEN GEZAMENLIJKE VERANTWOORDELIJKHEID.'

Van idee tot uitvoering

Binnen de stad zijn verschillende diensten bezig met het project School-straten. Mensen van de jeugddienst, de dienst duurzame ontwikkeling en platteland en de mobiliteitsdienst werken nauw samen. Judith Schrijver: 'We waren allemaal een beetje met dezelfde dingen bezig en we zagen wel kansen om daarin samen te werken. Voor de School-straten hebben we drie projecten gebundeld: het burgemeester-convenant voor minder CO2 in de gemeente, het proces om het label kindvriendelijke gemeente te krijgen en het SAVE-charter voor een betere veiligheid in de straat. De samenwerking tussen de verschillende diensten loopt erg goed. Iedereen heeft zijn eigen insteek, maar we hebben een gezamenlijke verantwoordelijkheid.'

Bron: Stad Hoogstraten - Scharrel

Tot nu toe is iedereen erg enthousiast over het project. Toch verwacht Judith Schrijver dat er nog een spannende periode aankomt, wanneer de veranderingen op het terrein concreter worden, en misschien niet iedereen mee is in het verhaal. 'Dat heb je altijd als er verandering is', zegt ze. 'Daarom willen we per school een testfase laten lopen, waarbij we de veranderingen minimaal een maand uitproberen. Dit zal in de lente gebeuren. Zo hopen we dat bewoners sneller meegaan in de veranderingen. Als stad of gemeente kies je er zelf voor hoe intensief je een participatieproject laat verlopen. Maar je moet toch vanuit het principe vertrekken dat je een nieuwe omgeving zo goed mogelijk probeert af te stemmen op de gebruikers. Daarom proberen we genoeg mensen te betrekken.'

Tijdens de bezoeken in Hoogstraten viel het ons al op dat de bewoners elkaar meestal goed kennen. Ook de kinderen kennen de buurt goed. Judith Schrijver ziet dit dan ook als voordeel: 'Onze troef is dat wij een landelijke gemeente zijn waardoor wij ook een groot netwerk hebben dat ons kan helpen bij het project. Zo'n participatietraject is dus zeker niet alleen iets voor grote steden of gemeenten.'

Beleidsnota K&S 2018 - 2021

EEN NIEUW BELEIDSPLAN

2018 betekent voor Kind & Samenleving de start van een nieuwe beleidsperiode. Kind & Samenleving is als 'vereniging participatie en informatie' door de Vlaamse Overheid erkend als vzw binnen het decreet jeugd- en kinderrechtenbeleid. Ons nieuwe beleidsplan loopt tot 2021 en legt heel wat krijtlijnen vast voor ons werk in de komende jaren.

We blijven inzetten op de thema's **spelen** en **kindvriendelijke publieke ruimte**, maar met aandacht voor aspecten die maatschappelijk of binnen onze eigen werking onderbelicht zijn gebleven. Een derde kernthema is nieuw: wat betekenen **stedelijkheid** en de uitdagingen die daarmee gepaard gaan voor een tiener- en kindvriendelijk beleid? We zien deze thema's als onderling verwant en zoeken naar kruisbestuivingen. We hebben uitdrukkelijk aandacht voor tieners, maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren, en voor de vragen en noden van het jeugdwerk.

Een greep uit de projecten voor de komende vier jaar:

- Wat maakt dat jonge **tieners** 'wel nog' of 'niet meer' **spelen**? Hoe kan het jeugdwerk hierop inspelen?
- Hoe zit het met **genderverschillen** in het spel van kinderen? En in hoeverre gaan wij zelf onbewust uit van 'jongensachtige' invullingen van spel?
- We hebben uitgebreid aandacht voor de **autonome verplaatsingen** van kinderen en jongeren als cruciale sleutel tot het veroveren van een plek in de publieke ruimte.
- We begeleiden **buurtprojecten** die de woonomgeving van kinderen en jongeren meer kwaliteit kunnen bieden.
- We ondersteunen **kleinere steden** die, geconfronteerd worden met uitdagingen als toenemende diversiteit, groeiende (kinder)armoede en ruimtelijke verdichting, en die een tienervriendelijk beleid willen ontwikkelen.
- We hebben aandacht voor **sociale woonwijken**, waarin heel wat stedelijke vraagstukken samenkomen. Ook hier focussen we op jonge tieners.

BUURTSPELERS: KINDEREN OVER SPELEN DICHT BIJ HUIS

Kinderen spelen het vaakst dicht bij huis. De eigen straat en de straten en pleintjes daarrond zijn het toneel van verstoppertje, wat rondfietsen, een partijtje voetbal. Zo leren kinderen de eigen buurt en de publieke ruimte stilaan kennen. Toch staat juist dat informele buitenspelen in de eigen buurt onder druk. Kinderen zijn minder dan vroeger op straat terug te vinden, en ze mogen minder ver van huis weg.

Onze nieuwe tool *Buurtspelers* geeft dit buitenspelen een steuntje in de rug. De tool nodigt uit om samen met kinderen de diagnose te maken van heel uiteenlopende aspecten van spelen in een wijk. Wat maakt dat een buurt goed is om in te spelen en elkaar daarbij te ontmoeten? Hoe merk je dat het fout zit en dat kinderen kansen mislopen? En waaraan kun je dan het best werken?

EEN NIEUWE BASISCURSUS SPEELMOM

Bent u tijdens uw werk bezig met veiligheid van speelruimte en hebt u nood aan een stevige basiskennis? Dan nemen wij u graag op sleeptouw tijdens onze Speelom-cursus, die we dit voorjaar organiseren in Wachtebeke. De cursus richt zich tot leidinggevend personeel dat de veiligheidsacties op speelterreinen coördineert en de risicoanalyses uitvoert en/of opvolgt. U krijgt een helder inzicht in de wetgeving over 'veilige uitbating van speelterreinen' en ook de instrumenten waarmee u uw speelterrein veilig kan maken en houden.

Gedurende 3 dagen reiken we u de nodige inzichten aan. Op de 4de dag wordt de theorie op het terrein in praktijk omgezet en ingeoeft. Wie daarna slaagt in de eindproef, ontvangt het attest 'Veiligheid van Speelreinen', dat erkend wordt door de partnerorganisaties van Speelom.

Duur: 4 dagen + eindproef
Kostprijs 750 euro,- netto (Kind & Samenleving vzw is vrijgesteld van BTW)

Basiscursus Speelom Wachtebeke voorjaar 2018:

woensdag 18 april
woensdag 25 april
woensdag 2 mei
woensdag 23 mei

Examen: woensdag 6 juni

Praktisch: [Inschrijven kan hier.](#)

PROJECTOPROEP 'TIENERVRIENDELIJK BELEID' IN KLEINE STEDEN

Kind & Samenleving lanceert **een projectoproep voor inspraak van (jonge) tieners in het sociaal-ruimtelijke beleid van kleinere steden en verstedelijkte gemeenten.**

Met de steun van de Vlaamse overheid begeleidt Kind & Samenleving 4 participatieprocessen met een groep jonger tieners (ca. 12-16 jaar), op maat van kleinere steden of verstedelijkte gemeenten. Hiermee proberen we tieners een stem te geven in het beleidsplan van deze steden en gemeenten. Gemeenten en jeugd(welzijns) organisaties kunnen zich kandidaat stellen vóór 15 maart 2018.

Praktisch: [Vind hier meer informatie en het inschrijvingsformulier.](#)

Door Peter Dekeyser

COLOFON

Iets gelezen dat u heeft geraakt?

Mail naar info@k-s.be !

Uw ideeën (complimenten, kritische bedenkingen) inspireren ons voor volgende magazines.

Kind & Samenleving Magazine wordt 3 x per jaar digitaal verspreid.

U kunt zich gratis abonneren via www.k-s.be

Contactgegevens:

[Lange Ridderstraat 22](https://www.lange-ridderstraat22.be)

[2800 Mechelen](https://www.lange-ridderstraat22.be)

tel. 0487/023.390

info@k-s.be

Verantwoordelijke uitgever

Kind & Samenleving vzw.

Werkten mee aan dit nummer:

Johan Meire, Sabine Miedema, Wouter Vanderstede,
Peter Dekeyser, Sofie Marque.

Eindredactie: Kaat Schaubroeck.

Vormgeving: Karolien Verbanck.

Overname van artikels uit kind & samenleving magazine is geen probleem, mits expliciete bronvermelding.

Foto's, filmpjes en andere grafische elementen worden door het auteursrecht beschermd.

Wil u ze reproduceren, dan moet u hiervoor de uitdrukkelijke schriftelijke toestemming hebben van kind & samenleving.

